

DANUTA STANULEWICZ

Uniwersytet Gdański, Wydział Filologiczny
Gdańsk

angds@ug.edu.pl

ORCID: 0000-0003-1792-3883

Nazwy odcieni barwy zielonej w kategorii „proza” Narodowego Korpusu Języka Polskiego

Słowa kluczowe

słownictwo barw, nazwy odcieni barwy zielonej, proza, Narodowy Korpus Języka Polskiego

Keywords

colour vocabulary, names of shades of green, prose, National Corpus of Polish

Wstęp

Celem tego artykułu jest analiza nazw odcieni barwy zielonej występujących w tekstach prozatorskich Narodowego Korpusu Języka Polskiego (NKJP), dostępnego pod adresem <http://www.nkjp.pl>. W swoich analizach korzystać będę z wyszukiwarki PELCRA (<http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index.jsp>)¹. Kategoria „proza” w zrównoważonym podkorpusie NKJP zawiera około 4,5 miliona słów.

¹ Możliwości i działanie wyszukiwarki PELCRA przedstawia Piotr Pęzik w rozdziale „Wyszukiwarka PELCRA dla danych NKJP”, w: *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. Adam Przepiórkowski i in. (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012), 253–273. Książka dostępna pod adresem: http://nkjp.pl/settings/papers/NKJP_książka.pdf, dostęp 3.11.2017.

Wypada na początku przypomnieć, że nazwami zieleni w języku polskim – także w perspektywie porównawczej – zajmowali się m.in. Mirosława Ampel-Rudolf², Inna Bjełajewa³, Ewa Komorowska⁴ – również we współpracy z Agnieszką Szlachta⁵, Ewa Teodorowicz-Hellman⁶, Ryszard Tokarski⁷, Krystyna Waszakowa⁸ i Alfred Zaręba⁹.

Nazwy odcieni barwy zielonej

Pole zieleni w języku polskim obejmuje – oprócz podstawowej nazwy barwy, *zielony*, wraz z derywatami *zielonawy* i *zielonkawy* oraz złożzeń *jasnozielony* i *ciemnozielony* – m.in. następujące nazwy tego koloru (definicje pochodzą z dostępnych na stronie PWN źródeł

² Mirosława Ampel-Rudolf, „Cechy semantyczne i składniowe przymiotników koloru (na przykładzie przymiotnika ‘zielony’ i przymiotników określających jego odcienie)”, *Polonica* 13 (1989): 51–63; też, *Kolory. Z badań leksykalnych i semantyczno-składniowych języka polskiego* (Rzeszów, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1994), 106–117.

³ Inna Bjełajewa, „Niepodstawowe nazwy barwy zielonej w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim”, w: *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*, cz. I, red. Renata Grzegorzczkova, Krystyna Waszakowa (Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2000), 93–104; też, *Niepodstawowe nazwy barw w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim* (Warszawa, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2005), 118–119.

⁴ Ewa Komorowska, „Zelėnyj cvet v metafere (na materiale pol’skogo i russkogo ązykov)”, w: *Teaching/Learning Paradigm of Foreign Languages*, red. Juozas Korsakas (Siauliai, Siauliai University, 2002), 165–168; też, „Metafora w polskim i rosyjskim języku mówionym (na przykładzie metafor zieleni)”, w: *Norma i wariacja w teorii i praktyce języka rosyjskiego w konfrontacji z językiem polskim i niemieckim*, red. Krystyna Janaszek (Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2003), 73–81; też, „Zieleń i czerwień w metaforach polskiego i rosyjskiego języka mówionego”, w: *Russkoe slovo v mirovoj kul’ture. Sankt-Petersburg 30 iūnjā – 5 iūlā. Russkij ązyk i russkaā reč’ segodnā: staroe-novoe-zaimstvovannoe* (Sankt-Petersburg: Izdatel’stvo „Politehnika”, 2003), 109–115; też, *Barwa w języku polskim i rosyjskim. Rozważania semantyczne* (Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010), 145–156.

⁵ Ewa Komorowska, Agnieszka Szlachta, „Niepodstawowe nazwy barwy zielonej w języku polskim i rosyjskim”, w: *Barwa w języku, literaturze i kulturze IV*, red. Ewa Komorowska, Danuta Stanulewicz (Szczecin, Volumina.pl Daniel Krzanowski, 2013), 23–39.

⁶ Ewa Teodorowicz-Hellman, „*Zielony* i *niebieski* w języku polskim w porównaniu z *grön* i *blå* w szwedzkim”, w: *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*, cz. I, red. Renata Grzegorzczkova, Krystyna Waszakowa (Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2000), 73–92.

⁷ Ryszard Tokarski, *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, wydanie drugie rozszerzone (Lublin, Wydawnictwo UMCS, 2004), 126–134.

⁸ Krystyna Waszakowa, „Polskie podstawowe nazwy barw w roli „interpretantów” świata (na przykładzie nazwy barwy zielonej)”, *Prace Filologiczne* 45 (2000): 619–632; też, „Bliskość znaczeniowa nazw barw ‘żółtej’ i ‘zielonej’ w polskim językowym obrazie świata”, *Prace Filologiczne* 46 (2001): 637–647; też, „Opis porównawczy znaczeń podstawowej nazwy barwy zielonej w języku polskim, czeskim, rosyjskim, ukraińskim, szwedzkim i wietnamskim”, w: *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*, cz. II, red. Renata Grzegorzczkova, Krystyna Waszakowa (Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2003), 37–48.

⁹ Alfred Zaręba, *Nazwy barw w dialektach i historii języka polskiego* (Wrocław: Ossolineum, 1954), 35–36.

leksykograficznych: *Słownika języka polskiego* pod red. Witolda Doroszewskiego¹⁰ oraz *Słownika języka polskiego PWN*¹¹):

- *butelkowy* (lub *zielony butelkowy*) «ciemnozielony»¹²,
- *cyprysowy* < *cyprys* «drzewo iglaste sadzone w parkach i na cmentarzach»¹³, stąd możliwe konotacje żałoby,
- *fosforyczny* «wywołany zjawiskiem fosforescencji, świecący bladozielonkawo»¹⁴,
- *groszkowy* «jasnozielony»¹⁵,
- *grynszpanowy*, *kolor grynszpanowy* «zielony o odcieniu błękitnym»¹⁶,
- *khaki* «kolor szaro-brązowo-zielony»¹⁷,
- *limonkowy* < *limonka* «owoc limy»¹⁸, *lima* «krzew lub niskie drzewo cytrusowe, o kwaśnych, żółtozielonych owocach; też: owoc tego drzewa lub krzewu»¹⁹,
- *malachitowy* «mający kolor malachitu, szmaragdowozielony»²⁰ < *malachit* 1. «minerał o szmaragdowozielonej barwie, używany do wyrobu biżuterii», 2. «kolor szmaragdowozielony»²¹,
- *oliwkowy* «żółtawozielony»²², «mający kolor niedojrzałego owocu oliwki, żółtawozielony, szarozielony lub żółtobrązowy»²³,
- *pistacjowy* «bladozielony»²⁴,
- *rezedowy* «dotyczący rezedy, będący koloru rezedy, zielonawożółty»²⁵,
- *seledynowy* «bladozielony»²⁶,
- *szmaragdowy* < *szmaragd* 1. «przezroczysty minerał barwy zielonej, kamień szlachetny», 2. «kolor intensywnie zielony»²⁷,

¹⁰ Witold Doroszewski, red., *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski>, dostęp maj, czerwiec i listopad 2017.

¹¹ *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/sjp>, dostęp maj, czerwiec i listopad 2017.

¹² <https://sjp.pwn.pl/sjp/butelkowy;2446916.html>.

¹³ <https://sjp.pwn.pl/sjp/cyprys;2554031.html>.

¹⁴ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/fosforyczny;5428500.html>.

¹⁵ <https://sjp.pwn.pl/sjp/groszkowy;2463075.html>.

¹⁶ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/grynszpanowy;5431908.html>.

¹⁷ <https://sjp.pwn.pl/sjp/khaki;2563371.html>.

¹⁸ <https://sjp.pwn.pl/sjp/limona;2566096.html>.

¹⁹ <https://sjp.pwn.pl/sjp/lima;2566060.html>.

²⁰ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/malachitowy;5449049.html>.

²¹ <https://sjp.pwn.pl/sjp/malachit;2566791.html>.

²² <https://sjp.pwn.pl/sjp/oliwkowy;2495129.html>.

²³ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/oliwkowy;5466266.html>.

²⁴ <https://sjp.pwn.pl/sjp/pistacjowy;2571589.html>.

²⁵ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/rezedowy;5490020.html>.

²⁶ <https://sjp.pwn.pl/sjp/seledynowy;2519844.html>.

²⁷ <https://sjp.pwn.pl/sjp/szmaragd;2526854.html>.

- *trawiasty* «mający kolor trawy»²⁸,
- *turkusowy* < *turkus* 1. «minerał, niebieskawy lub niebieskozielony kamień szlachetny», 2. «kolor niebieskozielony»²⁹,
- *zgnilozielony* «zielony z domieszką brunatnego i żółtego»³⁰,
- *zgniły kolor* «kolor zielonobrunatny»³¹.

Lista ta z pewnością nie jest pełna, gdyż przymiotnik derywowany od nazwy jakiegokolwiek obiektu o charakterystycznym kolorze, szczególnie naturalnego (także sama nazwa będąca rzeczownikiem, np. *wiśnia*), może funkcjonować – choćby doraźnie – jako nazwa barwy³². Jak łatwo zauważyć, wymienione powyżej nazwy barw pochodzą przeważnie od nazw obiektów mających specyficzny kolor: roślin, także jadalnych (*cyprysowy*, *groszkowy*, *limonkowy*, *oliwkowy*, *pistacjowy*, *rezedowy*, *trawiasty*, jak również *zgnilozielony* i *zgniły*, odnoszące się do barwy rozkładających się roślin) i minerałów (*malachitowy*, *szmaragdowy*, *turkusowy*)³³. Leksem *khaki* w języku hindi znaczy ‘koloru ziemi, ziemisty’³⁴. Jeżeli chodzi o inne nazwy zieleni, *butelkowy* pochodzi od nazwy artefaktu³⁵, *grynszpanowy* od nazwy rdzy (niem. *Grünspan* ‘rdza miedziana’)³⁶, *fosforyczny* od nazwy zjawiska fizycznego, natomiast *seledynowy*, z francuskiego *céladon*, od imienia *Céladon*, bohatera romantycznego występującego w utworze Honoré’a d’Urfé’a³⁷.

Występowanie nazw odcieni barwy zielonej w kategorii „proza” w NKJP – dane statystyczne

W kategorii „proza” w NKJP występują następujące z wyżej wymienionych leksemów: *seledynowy*, *szmaragdowy*, *oliwkowy*, *turkusowy*, *agrestowy*, *khaki*, *zgnilozielony*, *malachitowy*, *grynszpanowy*, *butelkowy*, *trawiasty*, *cyprysowy* i *fosforyczny*, natomiast brakuje leksemów *groszkowy*, *gruszkowy*, *limonkowy*, *pistacjowy* i *rezedowy* – nawet w znaczeniach nieodnoszących się do barwy. Niektóre przymiotniki z pierwszej grupy, ze względu na swoją polisemiczność, nie zostały użyte w odniesieniu do barwy – tak się dzieje w przypadku

²⁸ <https://sjp.pwn.pl/sjp/trawiasty;2530498.html>.

²⁹ <https://sjp.pwn.pl/sjp/turkus;2578953.html>.

³⁰ <https://sjp.pwn.pl/sjp/zgnilozielony;2545821.html>.

³¹ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/zgnily;5529660.html>.

³² Zob. Kwiryna Handke, „Język a determinanty płci”, w: *Język a Kultura 9: Płeć w języku i kulturze*, red. Janusz Anusiewicz, Kwiryna Handke (Wrocław: Wiedza o Kulturze, 1994), 26; też, *Socjologia języka* (Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008), 176.

³³ Zob. Komorowska, Szlachta, „Niepodstawowe nazwy”, 27–34.

³⁴ Jan Tokarski, red., *Słownik wyrazów obcych PWN* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980), 351.

³⁵ Zob. Komorowska, Szlachta, „Niepodstawowe nazwy”, 35.

³⁶ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/grynszpan;5431907.html>.

³⁷ Tokarski, *Słownik*, 674. Zob. tenże, *Semantyka*, 148.

słów *trawiasty*, *cyprysowy* i *fosforyczny*; natomiast w przypadku słowa *butelkowy* jedno znaczenie jest niejasne. Tabela 1 przedstawia dane liczbowe dotyczące występowania nazw zieleni w kategorii „proza”. Lista rankingowa została ułożona według liczby wystąpień ze znaczeniem ‘odcieni barwy zielonej’.

Tabela 1. Nazwy odcieni barwy zielonej w kategorii „proza” w NKJP – dane statystyczne

Pozycja w rankingu	Leksem	Liczba wszystkich wystąpień	Liczba wystąpień jako nazwa barwy	Liczba tekstów	Częstość nazwy barwy na 1 mln słów
1	<i>seledynowy</i>	37		17	8,22
2	<i>szmaragdowy</i>	18		10	4
3	<i>oliwkowy</i>	14	13	9	2,89
4	<i>turkusowy</i>	12	11	8	2,44
5	<i>agrestowy</i>	11	10	1	2,22
6	<i>khaki</i>	6		2	1,33
7	<i>zgnilozielony</i>	5		1	1,11
8	<i>malachitowy</i>	3	2	2	0,44
9	<i>grynszpanowy</i>	1		1	0,22
–	<i>butelkowy</i>	6	0 ?	2	0 ?
–	<i>trawiasty</i>	6	0	6	0
–	<i>cyprysowy</i>	3	0	3	0
–	<i>fosforyczny</i>	1	0	1	0

Źródło: opracowanie na podstawie danych NKJP, <http://www.nkjp.uni.lodz.pl/index.jsp>, dostęp maj, czerwiec, listopad 2017.

Jak wynika z danych przytoczonych w tabeli 1, najwyższą frekwencją cieszy się *seledynowy* (8,22 wystąpień na 1 mln słów), na drugim miejscu w rankingu uplasował się *szmaragdowy* (z częstością 4 na 1 mln słów), zaś na kolejnych miejscach *oliwkowy* i *turkusowy* (z częstością odpowiednio 2,89 i 2,44).

Co ciekawe, w przypadku nazw polisemicznych, w kategorii „proza” zdecydowanie dominuje znaczenie związane z barwą. W przypadku przymiotnika *szmaragdowy* ani razu nie został on użyty w znaczeniu ‘zrobiony ze szmaragdu (szmaragdów), ozdobiony szmaragdami’³⁸, natomiast tylko po jednym razie występują przymiotniki *oliwkowy*, *turkusowy*, *agrestowy* i *malachitowy* w znaczeniach odpowiednio: ‘dotyczący oliwki’³⁹, ‘ozdobiony turkusem, turkusami; zrobiony z turkusu’⁴⁰, ‘dotyczący krzewu i owocu agrestu’ (choć, jak pokazuje przykład nr 3, może być powiązany z barwą) i ‘zrobiony z malachitu’⁴¹:

³⁸ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/szmaragdowy;5504303.html>.

³⁹ <https://sjp.pwn.pl/sjp/oliwkowy;2495129.html>.

⁴⁰ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/turkusowy;5509606.html>.

⁴¹ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/malachitowy;5449049.html>.

- (1) *Jako wizję niezliczonych planet z mnóstwem jabłek rajskich tam, gdzie nie ma jabłoni, oliwek, których i syn Boga nie przeuknie, bo nie rosną tam drzewa oliwkowe [...] (NKJP, S. Lem, *Fiasko*).*
- (2) *[...] matka – pani Kasia – podarowała wachlarz romantycznej muzy, litewskie krewne nadsyłały emaliowane brosze, bransolety z granatów, **turkusowe kolczyki**, stryjciowie prawili zdrożności (NKJP, M. Kuncewiczowa, *Cudzoziemka*).*
- (3) ***Seledynowe światło** jest niemal namacalne, słodkie i lekkie **jak agrestowy kisiel** (NKJP, Joanna Bator, *Piaskowa Góra*).*
- (4) *Ze złoconych brązów, z sutych ram obrazów, z lśniących mebli, z olbrzymich luster, z marmurowych i **malachitowych kominków**, z nieznananych tkanin i złotem tłoczonoj skóry – zdawały się krzyżeć pieniądze (NKJP, T. Dołęga-Mostowicz, *Kariera Nikodema Dyzmy*).*

W następnej części artykułu skoncentruję się na użyciu tych czterech przymiotników wyłącznie w znaczeniach kolorystycznych, jak również na użyciu pięciu innych leksemów.

Występowanie poszczególnych nazw zieleni w NKJP ze szczególnym uwzględnieniem kategorii „proza”

W tej części artykułu omówię występowanie poszczególnych nazw odcieni barwy zielonej w kolejności, w jakiej przedstawione zostały w tabeli 1. Skoncentruję się na klasach obiektów przez nie opisywanych. W wypadku czterech pierwszych leksemów, których frekwencja w kategorii „proza” jest większa od 10 (mowa tu tylko o występowaniu w roli nazwy barwy), a w całym zrównoważonym podkorpusie NKJP równa lub większa od 200 (we wszystkich znaczeniach), przedstawię bardziej szczegółowo typy tekstów, w których zostały odnotowane w tym podkorpusie⁴². Do tej grupy zakwalifikowały się przymiotniki: *seledynowy* (37 wystąpień), *szmaragdowy* (18 wystąpień), *oliwkowy* (13 wystąpień) i *turkusowy* (11 wystąpień).

⁴² O typach tekstów w NKJP piszą Rafał L. Górski, Marek Łaziński, „Typologia tekstów w NKJP”, w: *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. Adam Przepiórkowski i in. (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012), 13–23. Książka dostępna również pod adresem: http://nkjp.pl/settings/papers/NKJP_ksiazka.pdf, dostęp 3.11.2016. Zob. także: Pęzik, „Wyszukiwarka PELCRA”.

Seledynowy

W zrównoważonym podkorpusie NKJP przymiotnik *seledynowy* występuje 297 razy w 288 akapitach⁴³ w 175 różnych tekstach⁴⁴. Jak przedstawiono w tabeli 2, najwyższa jego częstość (7,757 na 1 mln słów) odnotowana jest w kategorii „proza”, jest ona także wysoka (5,557) w kategorii „literatura”, która zawiera przeważnie teksty prozatorskie. Należy zwrócić uwagę na fakt, że średnia częstość (1,201) jest prawie 7 razy niższa niż w kategorii „proza”, z czego można wysnuć nader oczywisty wniosek, że *seledynowy* jest nazwą odcienia koloru zielonego relatywnie często używaną w tym typie tekstów.

Tabela 2. Występowanie leksemu *seledynowy* w NKJP – typy tekstów

Pozycja w rankingu	Typ tekstu	Częstość na 1 mln	Liczba wystąpień	Słowa w kategorii
1	proza	7,757	35	4 512 240
2	literatura	5,557	168	30 230 684
3	literatura faktu	1,613	24	14 874 971
4	inne	0,891	2	2 245 020
5	informacyjno-poradnikowe	0,867	7	8 078 242
6	internetowe nieinteraktywne	0,538	2	3 717 246
7	publicystyczne	0,355	46	129 475 805
8	naukowo-dydaktyczne	0,346	3	8 680 759
9	internetowe interaktywne	0,108	1	9 218 718
Łącznie		1,201	288	239 705 512

Źródło: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y98p5pvx>, dostęp 18.11.2017.

Wracając do wystąpień leksemu *seledynowy* w tekstach zgromadzonych w kategorii „proza”, używany jest on do opisu światła i nieba, a także wnętrza i ubrań (tabela 3), np.

- (5) *Seledynowe światło* mżyło wskroś brzoszowe pręty altanki, a ciemne świerki chwiały się wkoło z pobłażliwym, przyjaznym szelestem... (NKJP, L. Kruczkowski, *Kordian i cham*).
- (6) Świat wydawał się jednak swojski i normalny, z *seledynową pręgą po słońcu na zachodzie* i ciemnością gęstniejącą na wschodzie, żadnych Hirosim, ruin i zgliszczy (NKJP, J. Bator, *Piaskowa Góra*).
- (7) Miała rozczochrane włosy, nieporządnie zwinięte w warkocz; w *seledynowym szlafroku* wyglądała jeszcze biedniej niż zwykle (NKJP, J. Sosnowski, *Prąd zatokowy*).

⁴³ Należy tu wyjaśnić, że w obliczeniach wyszukiwarka PELCRA bierze pod uwagę nie liczbę wystąpień danego słowa, a liczbę akapitów, których zostało użyte.

⁴⁴ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y98p5pvx>.

Tabela 3. Obiekty najczęściej opisywane przez przymiotnik *seledynowy*

Pozycja w rankingu	Obiekty	Liczba wystąpień	Procent (n = 37)
1	światło	9	24,32
2	niebo	8	21,62
3	wnętrza	6	16,22
4	ubrania	5	13,51

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y98p5pvx>, dostęp 18.11.2017.

Szmaragdowy

W zrównoważonym podkorpusie NKJP przymiotnik *szmaragdowy* odnotowany jest 266 razy w 256 akapitach w 162 różnych tekstach⁴⁵. Na pierwszych dwóch miejscach w rankingu częstości znalazły się kategorie „literatura” (3,969 wystąpień na 1 mln słów) i „proza” (3,546), zaś na trzecim „literatura faktu” (3,025) (tabela 4). Jak już wyżej wspomniałam, w tekstach w kategorii „proza” *szmaragdowy* występuje wyłącznie w znaczeniu ‘mający barwę szmaragdu’, jednak w tekstach innych kategorii z pewnością może znaczyć ‘zrobiony ze szmaragdu’ – kwestia ta wymaga dalszych badań wykraczających poza ramy tego artykułu.

Tabela 4. Występowanie leksemu *szmaragdowy* w NKJP – typy tekstów

Pozycja w rankingu	Typ	Częstość na 1 mln	Liczba wystąpień	Słowa w kategorii
1	literatura	3,969	120	30 230 684
2	proza	3,546	16	4 512 240
3	literatura faktu	3,025	45	14 874 971
4	inne	2,227	5	2 245 020
5	informacyjno-poradnikowe	0,867	7	8 078 242
6	publicystyczne	0,448	58	129 475 805
7	internetowe interaktywne	0,325	3	9 218 718
8	naukowo-dydaktyczne	0,230	2	8 680 759
Łącznie		1,068	256	239 705 512

Źródło: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9rteq2s>, dostęp 19.11.2017.

W kategorii „proza” przymiotnik *szmaragdowy* używany jest w opisach oczu oraz wody i innych płynów (tabela 5), np.

- (8) *Przez dłuższą chwilę mierzyliśmy się wzrokiem, jej szmaragdowe oczy zatopiły się w moich brązowych, a moje brązowe zatopiły się w jej szmaragdowych i były tylko one, szmaragdowe i brązowe kręgi z czarnymi punkcikami w samym środku, to*

⁴⁵ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9rteq2s>.

blisko, to znów głęboko i daleko, pulsujące niedostrzegalnie: czułością i zapatrzeniem (NKJP, J. Sosnowski, *Linia nocna*).

- (9) *Postanowiliśmy wyskoczyć za burtę! Naturalnie nie w celach samobójczych i nie zapominając o rekinach, być może czyhających gdzieś tam, w szmaragdowej głębi, na okazję do obfitego posiłku* (NKJP, Z. Szczepaniak, *Dziewczyzna z Trogiru i inne opowiadania*).

Tabela 5. Obiekty najczęściej opisywane przez przymiotnik *szmaragdowy*

Pozycja w rankingu	Obiekty	Liczba wystąpień	Procent (n = 18)
1	oczy	8	44,44
2	płyn (np. do mycia naczyń)	3	16,67
3	woda	2	11,11

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9rteq2s>, dostęp 19.11.2017.

Oliwkowy

Leksem *oliwkowy* notowany jest w zrównoważonym podkorpusie NKJP 285 razy w 268 akapitach w 190 różnych tekstach⁴⁶. Najwyższą częstość osiąga w kategoriach „literatura”, „inne” i „proza” (odpowiednio 3,539, 3,118 i 3,103 na 1 mln słów) (tabela 6). Trzeba tu pamiętać, że pierwszym znaczeniem tego przymiotnika jest ‘dotyczący oliwki, drzewa lub owocu, złożony z oliwek’⁴⁷ – występuje ono, jak już wyżej zazaczyłam, tylko raz w kategorii „proza”.

Tabela 6. Występowanie leksemu *oliwkowy* w NKJP – typy tekstów

Pozycja w rankingu	Typ	Częstość na 1 mln	Liczba wystąpień	Słowa w kategorii
1	literatura	3,539	107	30 230 684
2	inne	3,118	7	2 245 020
3	proza	3,103	14	4 512 240
4	internetowe interaktywne	2,495	23	9 218 718
5	literatura faktu	1,479	22	14 874 971
6	konwersacyjne	1,127	2	1 774 144
7	informacyjno-poradnikowe	0,743	6	8 078 242
8	publicystyczne	0,626	81	129 475 805
9	naukowo-dydaktyczne	0,576	5	8 680 759
10	internetowe nieinteraktywne	0,269	1	3 717 246
Łącznie		1,118	268	239 705 512

Źródło: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y8ogzfmX>, dostęp 19.11.2017.

⁴⁶ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y8ogzfmX>.

⁴⁷ <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/oliwkowy;5466266.html>.

Rozkład znaczeń w tekstach całego zrównoważonego korpusu, podobnie jak w przypadku polisemiczności przymiotnika *szmaragdowy*, wymaga osobnych badań.

W kategorii „proza” w przeważającej liczbie przypadków użycia przymiotnika *oliwkowy*, odnosi się on do koloru skóry, czasami do koloru oczu (tabela 7), np.

- (10) *Przewoźnikiem był Aldo, młody neapolitańczyk, jakby wyjęty z kolorowego pisma dla kobiet: wysoki, muskularny, o oliwkowej cerze i oślniewająco białych zębach* (NKJP, M. Nurowska, *Powrót do Lwowa*).
- (11) *Koloru była pszenicy jasnej podobnego, włosów złotawego, oczu bystrych i przyżółtawych i jakby oliwkowego koloru źrenice w nich mająca* (NKJP, Z. Kossak, *Błogosławiona wina*).

Można tu zadać istotne pytanie, czy *oliwkowa cera* byłaby rozumiana jako ‘cera żółta-wozielona’ – jak podpowiada definicja ze słownika PWN. Prototypowym odniesieniem tej nazwy barwy jest owoc oliwki, który może przybierać różne kolory: nie tylko zielony i żółtozielony, ale także żółtobrazowy – słownik pod redakcją Doroszewskiego podaje więcej możliwości. *Oliwkowa cera* zatem będzie raczej żółtobrazowa, a dodatkowo może kojarzyć się z lśniąca skórą, jakby pokrytą cienką warstwą oliwy.

Tabela 7. Obiekty najczęściej opisywane przez przymiotnik *oliwkowy*

Pozycja w rankingu	Obiekty	Liczba wystąpień	Procent (n = 13)
1	skóra	8	61,54
2	oczy	2	15,38

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y8ogzfmX>, dostęp 19.11.2017.

Turkusowy

Przymiotnik *turkusowy*, także polisemiczny, użyty został w zrównoważonym podkorpusie NKJP 200 razy w 199 akapitach w 154 różnych tekstach⁴⁸, najczęściej w prozie (2,659 na 1 mln słów) (tabela 8). Jak wykazują wcześniejsze badania, w zrównoważonym podkorpusie NKJP zdecydowanie dominuje znaczenie ‘mający barwę turkusu’ (prawie 90% przypadków)⁴⁹.

⁴⁸ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ydc4z7kt>.

⁴⁹ Danuta Stanulewicz, „Kamień i kolor. Barwa turkusowa w języku polskim”, w: *Imiona językowej komunikacji, czyli demakijażowanie sensów. Księga jubileuszowa dedykowana profesor Marcelinie Grabskiej*, red. Katarzyna Wojan i in. (Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2015), 303.

Tabela 8. Występowanie leksemu *turkusowy* w NKJP – typy tekstów

Pozycja w rankingu	Typ	Częstość na 1 mln	Liczba wystąpień	Słowa w kategorii
1	proza	2,659	12	4 512 240
2	literatura	1,786	54	30 230 684
3	konwersacyjne	1,691	3	1 774 144
4	literatura faktu	1,681	25	14 874 971
5	informacyjno-poradnikowe	1,609	13	8 078 242
6	internetowe nieinteraktywne	0,807	3	3 717 246
7	naukowo-dydaktyczne	0,691	6	8 680 759
8	internetowe interaktywne	0,651	6	9 218 718
9	publicystyczne	0,579	75	129 475 805
10	inne	0,445	1	2 245 020
Łącznie		0,826	198	239 705 512

Źródło: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ydc4z7kt>, dostęp 19.11.2017.

Jeżeli chodzi o klasy obiektów opisywanych przez przymiotnik *turkusowy*, bywa on używany w kategorii „proza” do opisu artefaktów – odzieży i pojazdów, a także obiektów naturalnych – nieba i oczu (tabela 9), chociaż trzeba tu zaznaczyć, że nie zawsze chodzi o odcień zieleni, w niektórych przypadkach może być mowa o barwie niebieskiej, możliwe, że z zielonym odcieniem (jak w przykładach nr 13 i 14), np.

- (12) *Oria kulila się od chłodu, nos miała całkiem siny. Jej turkusowa sukienka, w sam raz odpowiednia na Wyspy Szaliesz, tutaj była o wiele za lekka* (NKJP, J. Rydzewska, *Atalaya. Wojownicy*).
- (13) *Miał falujące czarne włosy, śmiały profil i oczy, które wydawały się to modre, to znów turkusowe, zależnie od oświetlenia; zawsze jednak pozostawały ciepłe, wyraziste i wesole – jak sam Bard* (NKJP, J. Rydzewska, *Międzymorze*).
- (14) *Nad całym krajobrazem leżała wielka słodka cisza upalnego dnia, przesycona zapachami kwiatów, szmerem morza i barwami turkusowego nieba, które się rozlewało w wielką roztocz i w głębi obrazu łączyło się w jeden ton z morzem* (NKJP, W.S. Reymont, *Ziemia obiecana*).

Tabela 9. Obiekty najczęściej opisywane przez przymiotnik *turkusowy*

Pozycja w rankingu	Obiekty	Liczba wystąpień	Procent (n = 11)
1	odzież	3	27,28
2–4	niebo	2	18,18
	oczy	2	18,18
	pojazd (samochód)	2	18,18

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ydc4z7kt>, dostęp 19.11.2017.

Agrestowy

Przymiotnik *agrestowy* występuje w zrównoważonym podkorpusie NKJP 49 razy w 45 akapitach w 29 różnych tekstach⁵⁰, przeważnie w znaczeniu ‘dotyczący krzewu lub owocu agrestu’. W kategorii „proza” notowany jest 11 razy, lecz zaznaczyć trzeba, że tylko w jednej powieści, *Piaskowa Góra*. W 10 przypadkach przymiotnik ten opisuje oczy, np.

- (15) *Zdolna córka, o której mówił, była jakąś inną dziewczynką niż ta, którą знаła Jadzia, więc wytrzeszczała na niego **agrestowe** oczy i mrugała rzęsami wymalowanymi zielonym tuszem, wężąc podstęp.*
- (16) *Jej **agrestowe** oczy wyglądały, jakby nalało się do nich maślaneki (NKJP, Joanna Bator, *Piaskowa Góra*).*

Można się tu oczywiście zastanawiać, czy oprócz koloru agrestu oczy bohaterki powieści Joanny Bator dodatkowo nie mają charakterystycznego wzoru, jaki można dojrzeć na skórce tego owocu.

Khaki

Leksem *khaki* odnotowany został w zrównoważonym podkorpusie NKJP 151 razy w 145 akapitach w 113 różnych tekstach⁵¹. W kategorii „proza” użyty został 6 razy, wyłącznie w opisie odzieży, np.

- (17) – *Proszę – powiedział z przekąsem kwatermistrz – podejdźcie bliżej, poruczniku. Przypominam, że regulaminowy **kolor skarpetek to khaki**, a nie taki krwistozielony, jak nosi kolega Samczyc...* (NKJP, L. Pawlik, *Ankara*)

Zgnilozielony

Przymiotnik *zgnilozielony* pojawił się w zrównoważonym podkorpusie NKJP 47 razy w 47 akapitach w 31 różnych tekstach⁵², w tym w kategorii „proza” 5 razy, tylko w jednej powieści, *Weiser Dawidek*, chociaż w odniesieniu do barwy trzech rodzajów obiektów (tabela 10), np.

- (18) *Weiser bez słowa wyciągnął z klasera **dwanaście zgnilozielonych Adolfów** [...].*

⁵⁰ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ybh4eu5m>.

⁵¹ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y715kpst>.

⁵² <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9ooxmox>.

- (19) *I nagle, gdy zgnilozielony kadłub minął cmentarz na Zaspie (widoczny stąd jedynie pod postacią kępy drzew), z samolotu wykwitła purchawka spadochronu* (NKJP, P. Huelle, *Weiser Dawidek*).

Tabela 10. Obiekty opisywane przez przymiotnik *zgnilozielony*

Pozycja w rankingu	Obiekty	Liczba wystąpień	Procent (n = 10)
1–2	znaczkki	2	40
	samochód / samolot	2	40
3	dym	1	20

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9ooxmoX>, dostęp 19.11.2017.

Malachitowy

Przymiotnik *malachitowy* zastosowany został w zrównoważonym podkorpusie 33 razy w 32 akapitach w 26 różnych tekstach⁵³. W tym kategorii „proza” notowany jest 3 razy, w tym 2 razy w znaczeniu ‘barwy malachitu’, także w jednej powieści:

- (20) *Hebel zaraz się do niej dosiadł i zagaił konwers, a Nyfek i Długi z kosiarzem płukali gardła zawartością smukłej flachy o malachitowych odcieniach lata.*
- (21) *Z zieleni ścian wylaniają się Chiny – pochyłości znaczone strużkami malachitowych krzewów, zwieńczone ostrodachami pagód* (NKJP, P. Śliwiński, *Dziki kąt*).

Grynszpanowy

Leksem *grynszpanowy* jest najrzadziej używanym określeniem zieleni z omawianych tu nazw barw – w zrównoważonym podkorpusie NKJP występuje 7 razy w 7 akapitach w 7 różnych tekstach (z tym, że w 1 przypadku jest to mylnie wskazane nazwisko *Grynszpan*), z czego jeden raz w kategorii „proza”:

- (22) *Na niebie wydmuchał wiatr zimne i martwe kolory, grynszpanowe, żółte i liliowe smugi, dalekie sklepienia i arkady swego labiryntu. Dachy stały pod tymi niebami czarne i krzywe, pełne niecierpliwości i oczekiwania* (NKJP, B. Schulz, *Sklepy cynamonowe*).

⁵³ <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ybdsqtkz>.

Wnioski

Zebrany w korpusie materiał językowy pozwala stwierdzić, że pisarze używają nazw odcieni barwy zielonej do opisu różnych obiektów, przy czym można zauważyć, że *seledynowy* często określa kolor światła i nieba, a *khaki* – co nie jest zadziwiające – wyłącznie kolor odzieży (tabela 11). Jednak trzeba tu też zaznaczyć, że częstość omawianych wyrazów jest niska, więc można mówić jedynie o zaobserwowanych tendencjach.

Tabela 11. Obiekty najczęściej opisywane przez wybrane nazwy odcieni barwy zielonej

Leksem	Najczęściej opisywane klasy obiektów
<i>seledynowy</i>	światło, niebo
<i>szmaragdowy</i>	oczy (tylko w 1 utworze)
<i>turkusowy</i>	różne obiekty
<i>agrestowy</i>	oczy (tylko w 1 utworze)
<i>khaki</i>	odzież
<i>zgnilozielony</i>	różne obiekty

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y98p5pvx>, dostęp 18.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9rteq2s>, dostęp 19.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ydc4z7kt>, dostęp 19.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=ybh4eu5m>, dostęp 19.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y7l5kpst>, dostęp 19.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y9ooxmox>, dostęp 19.11.2017.

Jak pokazały dane w tabelach 2, 4, 6 i 8, cztery najpopularniejsze wśród pisarzy z omawianych tu leksemów – *seledynowy*, *szmaragdowy*, *oliwkowy* i *turkusowy* – najczęściej występują w utworach prozatorskich, zebranych w kategoriach „proza” i „literatura”, rzadziej w kategoriach „literatura faktu”, „informacyjno-poradnikowe”, „publicystyczne”, „internetowe interaktywne”, „internetowe nieinteraktywne”, „naukowo-dydaktyczne” i innych. Trzeba jednak tu pamiętać, że w przypadku leksemów polisemicznych rozkłady znaczeń zostały przedstawione jedynie dla kategorii „proza” – należałoby w przyszłości zbadać wszystkie ich znaczenia występujące w różnych kategoriach tekstów w zrównoważonym podkorpusie NKJP.

Na koniec porównajmy po dwa leksemy z pola zieleni i błękitu⁵⁴. Tabela 12 zawiera dane statystyczne dla par z tych pól – nazw podstawowych *zielony* i *niebieski* oraz nazw niepodstawowych *seledynowy* i *błękitny*. Ogromna różnica między częstościami leksemów *zielony* i *seledynowy* – drugą z kolei najpopularniejszą nazwą zieleni – wskazuje na małe zróżnicowanie pola zieleni w prozie oraz na zdecydowaną dominację nazwy podstawowej. Trzeba tu jeszcze dodać, że leksem *zielonkawy* ma wyższą frekwencję niż *seledynowy* – występuje 55 razy (częstość 12,22 na 1 mln słów). Ani *seledynowy*, ani żadna inna nazwa

⁵⁴ Zob. Danuta Stanulewicz, „Leksem *błękitny* w polskiej prozie (badania korpusowe)”, *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny* 16 (2017): 237–253.

odcienia koloru zielonego nie pełni tak ważnej roli w polskiej prozie jak *błękitny* z pola barwy niebieskiej.

Tabela 12. *Zielony, seledynowy, niebieski i błękitny* w kategorii „proza”

Pole zieleni			Pole błękitu		
leksem	liczba wystąpień (nazwa barwy)	częstość na 1 mln słów	leksem	liczba wystąpień (nazwa barwy)	częstość na 1 mln słów
<i>zielony</i>	676*	149,81	<i>niebieski</i>	339	75,13
<i>seledynowy</i>	37	8,22	<i>błękitny</i>	199	44,10

* PELCRA wyszukuje 782 wystąpienia przymiotnika *zielony*, jednak 106 przypadków to błędne wskazania rzeczownika *zieleni* i przysłowka *zielono*, a także czasownika *zielenić*. W podanej liczbie (676) mieszczą się takie użycia jak np. *zielona granica*.

Źródło: opracowanie na podstawie: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=yaod6tto>, dostęp 20.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=y98p5pvx>, dostęp 18.11.2017; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=nepblt3>, dostęp 26.11.2016; <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=jm7yv8f>, dostęp 28.11.2016.

W artykule – ze względu na szczupłość miejsca – niektóre zagadnienia nie zostały dokładnie omówione, m.in. polisemia przedstawionych leksemów i rozmyte kolorystyczne granice znaczeniowe. Warto też byłoby zbadać strukturę pól innych barw w tekstach w kategorii „proza” NKJP, by stwierdzić, czy pola zieleni i błękitu są wyjątkowe.

Bibliografia

- Ampel-Rudolf, Mirosława. „Cechy semantyczne i składniowe przymiotników koloru (na przykładzie przymiotnika ‘zielony’ i przymiotników określających jego odcienie)”. *Polonica* 13 (1989): 51–63.
- Ampel-Rudolf, Mirosława. *Kolory. Z badań leksykalnych i semantyczno-składniowych języka polskiego*. Rzeszów: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1994.
- Bjelajewa, Inna. *Niepodstawowe nazwy barw w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim*. Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2005.
- Bjelajewa, Inna. „Niepodstawowe nazwy barwy zielonej w języku polskim, czeskim, rosyjskim i ukraińskim”. W: *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*. Cz. I, red. Renata Grzegorzycykowa, Krystyna Waszakowa. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2000, 93–104.
- Doroszewski, Witold, red. *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/>, dostęp maj, czerwiec i listopad 2017.
- Górski, Rafał L., Łaziński Marek. „Typologia tekstów w NKJP”. W: *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. Adam Przepiórkowski, Mirosław Bańko, Rafał L. Górski, Barbara Lewandowska-Tomaszczyk. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012, 13–23. Książka dostępna pod adresem: http://nkjp.pl/settings/papers/NKJP_książka.pdf, dostęp 3.11.2017.
- Handke, Kwiryna. „Język a determinanty płci”. W: *Język a Kultura 9: Płeć w języku i kulturze*, red. Janusz Anusiewicz, Kwiryna Handke. Wrocław: Wiedza o Kulturze, 1994, 15–29.
- Handke, Kwiryna. *Socjologia języka*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.
- Komorowska, Ewa. *Barwa w języku polskim i rosyjskim: Rozważania semantyczne*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2010.

- Komorowska, Ewa. „Metafora w polskim i rosyjskim języku mówionym (na przykładzie metafor zieleni)”. W: *Norma i wariacja w teorii i praktyce języka rosyjskiego w konfrontacji z językiem polskim i niemieckim*, red. Krystyna Janaszek. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2003, 73–81.
- Komorowska, Ewa. „Zieleń i czerwień w metaforach polskiego i rosyjskiego języka mówionego”. W: *Russkoe slovo v mirovoj kul'ture. Sankt-Petersburg 30 iünjâ – 5 iülâ. Russkij âzyk i russkaâ reč' segod-nâ: staroe-novoe-zaimstvovannoe*. Sankt-Petersburg. Izdatel'stvo „Politehnika”, 2003, 109–115.
- Komorowska, Ewa. „Zelënyj cvet v metafore (na materiale pol'skogo i russkogo âzykov)”. W: *Teaching/Learning Paradigm of Foreign Languages*, red. Juozas Korsakas. Siauliai: Siauliai University, 2002, 165–168.
- Komorowska, Ewa, Agnieszka Szlachta. „Niepodstawowe nazwy barwy zielonej w języku polskim i rosyjskim”. W: *Barwa w języku, literaturze i kulturze IV*, red. Ewa Komorowska, Danuta Stanulewicz. Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski, 2013, 23–39.
- Narodowy Korpus Języka Polskiego (NKJP). Dostęp maj, czerwiec i listopad 2017. <http://www.nkjp.pl>.
- Pęzik, Piotr. „Wyszukiwarka PELCRA dla danych NKJP”. W: *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. Adam Przepiórkowski, Mirosław Bańko, Rafał L. Górski, Barbara Lewandowska-Tomaszczyk. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012, 253–273. Książka dostępna pod adresem: http://nkjp.pl/settings/papers/NKJP_ksiazka.pdf, dostęp 3.11.2017.
- Słownik języka polskiego PWN*. Dostęp maj, czerwiec i listopad 2017. <https://sjp.pwn.pl/sjp/>.
- Stanulewicz, Danuta. „Kamień i kolor. Barwa turkusowa w języku polskim”. W: *Imiona językowej komunikacji, czyli demakijażowanie sensów. Księga jubileuszowa dedykowana profesor Marcelinie Grabskiej*, red. Katarzyna Wojan, Żanna Śładkiewicz, Anna Hau, Katarzyna Wądołowska-Lesner. Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2015, 297–315.
- Stanulewicz, Danuta. „Leksem błękitny w polskiej prozie (badania korpusowe)”. *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny* 16 (2017): 237–253.
- Teodorowicz-Hellman, Ewa. „Zielony i niebieski w języku polskim w porównaniu z grön i blå w szwedzkim”. W: *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*. Cz. I, red. Renata Grzegorzyczkowa, Krystyna Waszakowa. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2000, 73–92.
- Tokarski, Jan, red. *Słownik wyrazów obcych PWN*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1980.
- Tokarski, Ryszard. *Semantyka barw we współczesnej polszczyźnie*, wydanie drugie rozszerzone. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2004.
- Waszakowa, Krystyna. „Bliskość znaczeniowa nazw barw ‘zółtej’ i ‘zielonej’ w polskim językowym obrazie świata”. *Prace Filologiczne* 46 (2001): 637–647.
- Waszakowa, Krystyna. „Opis porównawczy znaczeń podstawowej nazwy barwy zielonej w języku polskim, czeskim, rosyjskim, ukraińskim, szwedzkim i wietnamskim”. W: *Studia z semantyki porównawczej. Nazwy barw, nazwy wymiarów, predykaty mentalne*. Cz. II, red. Renata Grzegorzyczkowa, Krystyna Waszakowa. Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2003, 37–48.
- Waszakowa, Krystyna. „Polskie podstawowe nazwy barw w roli „interpretantów” świata (na przykładzie nazwy barwy zielonej)”. *Prace Filologiczne* 45 (2000): 619–632.
- Zaręba, Alfred. *Nazwy barw w dialektach i historii języka polskiego*. Wrocław: Ossolineum, 1954.

Nazwy odcieni barwy zielonej w kategorii „proza” Narodowego Korpusu Języka Polskiego

Streszczenie

Celem tego artykułu jest omówienie występowania nazw odcieni barwy zielonej w tekstach zgromadzonych w Narodowym Korpusie Języka Polskiego (NKJP), dostępnym pod adresem <http://www.nkjp.pl>, a dokładniej, w kategorii „proza” w podkorpusie zrównoważonym. Dane językowe zostały wyekscerpowane przy pomocy wyszukiwarki PELCRA.

Analiza materiału wykazuje, że z występujących w tekstach NKJP dziewięciu nazw odcieni barwy zielonej najczęściej notowany jest przymiotnik *seledynowy*, którego prozaicy używają m.in. w opisach światła i nieba. Jednak jego frekwencja jest stosunkowo niska – w polu zieleni zdecydowanie dominuje nazwa podstawowa, *zielony*. Ani *seledynowy*, ani żadna z innych nazw barw w tym polu nie pełni tak istotnej roli jak *błękitny* w polu barwy niebieskiej.

Names of shades of green in the category „prose” in the National Corpus of Polish

Summary

The aim of the article is to present the uses of selected names of shades of green in the texts collected in the National Corpus of Polish (NKJP), which is available at <http://www.nkjp.pl> – to be more precise, in the category “prose” of its balanced sub-corpus. The linguistic data have been excerpted with the search engine PELCRA.

The analysis of the uses of nine names of shades of green found in the texts of NKJP has revealed that the most frequent adjective is *seledynowy* ‘celadon’ which is employed by writers, *inter alia*, in descriptions of the sky and light. Yet, its frequency is relatively low, and the basic term, *zielony*, is overwhelmingly dominant in the set of words for green. Neither *seledynowy* nor any other colour term plays such an important role as *błękitny* ‘light blue’ does in the set of words for blue.

Cytowanie

Stanulewicz, Danuta. „Nazwy odcieni barwy zielonej w kategorii «proza» Narodowego Korpusu Języka Polskiego”. *Studia Językoznawcze. Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny* 17 (2018): 315–331. DOI: 10.18276/sj.2018.17-20.